

1648

DIS Sokkelund Herred

Nyhedsbrev nr. 1/2016 17. årgang

Nyt fra bestyrelsen

Dette første nyhedsbrev i 2016 er desværre lidt sent ude. Det skyldes tekniske problemer, men også på grund af travlhed hos redaktørerne med bl.a. at få aftalerne på plads.

Vi er godt i gang med forårets aktiviteter, og neden for kan du se det spændende program for efteråret 2016, og vi glæder os til at se dig.

EE

Husmændene, - og alle de andre

Inden det industrielle gennembrud har den danske jord været årsagen til befolkningens muligheder for at opretholde livet. Vi har alle med sikkerhed aner, som har levet hele deres liv på landet enten med relation til en herregård eller bondegård som ejer eller arbejdende medhjælp.

Bortset fra de kongelige var øverst i hierarkiet i århundreder ejerne af slotte og herregårde, som i mange tilfælde var grever eller godsejere og en del af adelen. En herregård eller hovedgård var en større gård, som ejedes af en adelsmand og som sådan fri for almindelige skatter. Oprindeligt har hovedgårdens stilling alene knyttet til ejerforholdet, men senere blev skattefriheden knyttet til den mængde jord, som hørte til herregården. Ejerne af disse hovedgårde knyttede ofte mindre bøndergårde til deres ejendom som fæstegårde, hvor ejerne var forpligtet til at betale landgilde dvs. den afgift fæstebonden skulle betale for at bruge bygninger og jord.

Betegnelsen herregårde stammer fra, at ejerne var herremænd og som sådan forpligtet til at gøre krigstjeneste. Det, der ofte skete, var, at ejeren i tilfælde af krig sendte en fæstebonde eller dennes søn i stedet og gav den pågældende diverse lempelser i fæsteforholdet. Fæstesystemet eksisterede i mange århundreder, ja, selv vikingerne

havde tilsvarende opbygning af forholdet mellem herremand og bonde, og først i 1919 med indførelsen af de nye jordlove blev det gamle fæstesystem afskaffet.

I 1700-tallet var det *indersterne*, der havde de små landbrug, og hus og gadejord lejede de af landsbyfællesskabet. De hørte derfor under gårdmændene og var ofte ældre bønder, der var afhængige af forskellige fæstebønder.

Under indersterne i rangordenen lå *husmændene*, som havde lejet eller fæstet deres gård hos godsejeren. Husmændene var som regel byens fattigste, og de blev kaldt "*husmænd*", fordi de boede i gadehusene, der lå strøet rundt om bygaden mellem gårdene. Husene var 4-6 fag smalle, lavloftede, - hvis der overhovedet var loft over alle husets rum. Man skelnede mellem egentlige gadehuse, som var opført eller ejedes af hovedgården, og som blev bortfæstet ligesom bøndergårdene eller de huse, der hørte til den enkelte fæstegård, og som gårdmændene selv kunne leje ud. Inden for landsbyfællesskabet fandtes også enkelte huse, som fattige folk frit fik lov til at bygge, men de var endnu mindre end husmandshusene og som regel kun på 3-4 fag.

Til de forskellige husformer var der lidt *kaalhave*, men ved fattighusene ingen jord. Husmændene fik som regel af gårdmændene lov til at lade en ko græsse samme med nogle får og lidt fjerkræ i fællesgræsningen for en mindre betaling i penge eller arbejde. På samme betingelser fik husmændene også tørv og brænde. Husmændene måtte dele deres arbejdskraft mellem herregården og bønderne. På herregården udførtes det meste af året de arbejder, som ikke direkte vedkom avlen: hugge brænde, grave grøfter, istandsætte gærder, håndlangerarbejde, hjælpe røgteren i staldene og gartneren i herregårdshaven og desuden besørge gående rejser! Husmandens afgift for leje af hus var som regel 1 dags arbejde om ugen hele året rundt på hovedgården. Det var normalt, at lønnen for arbejde blev ydet i naturalier. 20 dage skulle der arbejdes for 1 tønne rug og 15 dage for 1 tønne byg.

På ranglisten mellem husmændene og fattigfolk på landet var også landarbejdere og håndværkere, som ofte havde det svært, og som en præst en gang skrev: i trange tider fik man i de fleste hjem ikke anden varm mad end brødskorper i kogt vand med lidt sirup, - samt kål uden sul til!

En interessant forskel mellem de forskellige dele af Danmark er betegnelsen for at være *HUSMAND*.

I Sønderjylland blev han kaldt en *kård*, dvs. en man, som bor i en kård = lille hytte.

På Bornholm *avlsbruger*.

På Sjælland, Lolland og Falster brugtes og har været brugt op til vore dage *parcellist*.

På Fyn *husmand*, men her praler man med, at husmændene havde bedre levevilkår end i andre egne af landet. Husene var bygget bedre og mange havde jord nok til både frugt og kornavl.

Afslutningsvis skal det nævnes, at et *husmandssted* var mindre end 15 tønder land, hvorimod et *boelsmandssted* var på over 15 tønder land.

JB

Christian den Fjerdes lysthus

Rosenborg Slot

Slottets historie går tilbage til 1606 (bygget i perioden 1604 – 1624). Her opførte Christian den Fjerde et lysthus i sin nye park, Kongens Have. I dag står Rosenborg som en flot repræsentant for Christian den Fjerdes mange bygningsværker. Det er opført i nederlandsk renæssancestil af blandt andre arkitekterne Bertel Langes og Hans van Steenwinckels. Rosenborg blev brugt som bolig frem til 1710, da slottet blev rammen om de kongelige samlinger. Allerede i 1658 var kostbarheder fra andre slotte blevet flyttet til Rosenborg. Ikke mindst havde Christian den Femte flyttet scepter, rigssværd og kongens andre regalia fra Københavns Slot. Rosenborg blev åbnet for offentligheden i 1838.

Anne, prinsesse af Danmark, blev født i 1574 som storesøster til Christian den Fjerde. De havde et positivt sammenhold i barndommen, som fortsatte ind i deres ungdom. - også efter at Anne var blevet gift med James den Sjette af Scotland (den senere James den Første af Irland og England). Bror og søster havde mange fælles interesser især musik og arkitektur, og det resulterede bl.a. i, at begge lande brugte den kendte arkitekt Inigo Jones, som stod for de kostbare udbygninger af Somerset House, som var dronning Annes bolig i London og for hendes bolig i Greenwich. Anne fulgte meget bygningen af broderens lysthus, hvor hun boede flere gange under besøg.

(Kilde: 1001 fortællinger om Danmark.)

Aktivitetskalender efterår 2016

September

06. Gotisk læsning v/Jørgen Kristensen

13. Åbent hus

20. **Kl. 19 - v/Ulrich Alster Klug - Danske Kancelli.**

Danske Kancelli havde fra gammel tid de ressorts, som fra 1848 blev videreført af bl.a. justitsministeriet, indenrigsministeriet, kultusministeriet, sundhedsministeriet, og i Danske Kancellis materiale findes mængder af materiale af stor betydning for slægtsforskeren. Men hvad kan man vente at finde, og hvordan finder man det? Der gives eksempler på henvisningen fra andre kilder, f.eks. kirkebøgerne.

Gratis for medlemmer af DIS Sokkelund og 40 kr. for gæster
Kaffe og drikkevarer kan købes.

Tilmelding skal ske til Lillian på lillian@holmnielsen.dk

27. Workshop. Forslag til emne modtages gerne

Oktober

04. **kl. 19 - v/Jørgen Sandholm Poulsen - Jøder**

Jørgen vil fortælle om sin forskning om jøderne i sin egen slægt.

Gratis for medlemmer af DIS Sokkelund og 40 kr. for gæster
Kaffe og drikkevarer kan købes.

Tilmelding skal ske til Lillian på lillian@holmnielsen.dk

11. Gotisk læsning v/Jørgen Kristensen

18. **kl. 19 - v/Västerlen Slægtsforening - Slægtsforskning i Sverige**

Besøg fra vores venskabsforening med formand Sonny Spurr og Ronny Andersson. Introduktion til slægtsforskning i Sverige og mulighed for hjælp til at finde sine aner i Sverige.

Gratis for medlemmer af DIS Sokkelund og 40 kr. for gæster
Kaffe og drikkevarer kan købes.

Tilmelding skal ske til Lillian på lillian@holmnielsen.dk

25. Åbent hus

November

01. Gotisk læsning v/Jørgen Kristensen

08. Workshop - Legacy

15. Åbent hus

22. **kl. 19 - Virksomhedsbesøg**

Guidet rundvisning hos firmaet Magnussen & Speiermann, Sydholmen 8
Kun for medlemmer

Tilmelding skal ske til Lillian på lillian@holmnielsen.dk

29. Gotisk læsning v/Jørgen Kristensen

December

06. Juleafslutning for medlemmer og ægtefæller